

یادداشتی از علی محمد مؤدب درباره اظهارات یک روان‌شناس

خانم دکتر! هشتگ METOO را دنبال کنید

۱۶

هنر

نفوذ مافیای ابتذال در تلویزیون با جنجال برنامه «من و شما» آشکار شد

تو ادب نداری...

۱۵

بکشنه ۱۱ آذر ۱۳۹۷
۲۴ ربیع الثول ۱۳۹۶
۲ دسامبر ۲۰۱۸ میلادی
شماره ۱۸۴۲
ZENDIGI@QUDSONLINE.IR

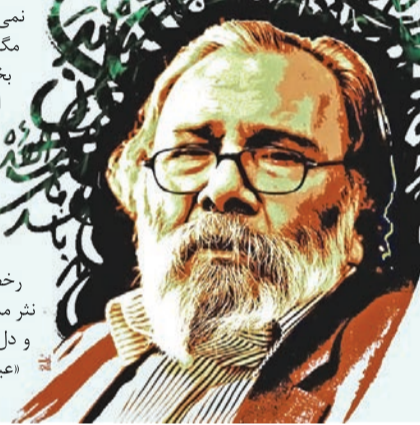

ادب و هنر

بازنشر یادداشت بلندی از نعمت‌الله سعیدی درباره علی معلم در سالروز تولد او

کم مانده بود زنده زنده اسطوره شود

از شعر گفتن چندان دشوار نیست و از «معلم» نوشتن؛ که حرف گفتنی از این دو بسیار است و نوشتنی - و آسان هم نیست، خاصه وقتی «شعر چیست» یک کفه ترازو باشد و «معلم کیست» کفه دیگر ترازو و خواسته باشی این دو را نسبت به هم و با هم بسنجی؛ آن هم وقتی شاهین ترازویت مرغ پریشان حالی باشد که یک دم یک جا بند نمی‌شود و خو کرده باشد به ناله کشیدن؛ که گفت: ترازو آوریم غم‌ها بسنجیم... می‌خواستم اول شعر را تعریف کنم و دوم، از نسبت معلم بگویم با شاعری - آنچنانکه در طول این سال‌ها، کم و بیش شنیدم و دیدم از او، و سوم، نمونه‌هایی از اشعار او را بیاورم، برای ربط و بسط این دو، الغرض، وقتی یک «معلم کیست؟» پیش رو داری، طاقت نمی‌آوری که در «شعر چیست» ممانی و وقتی نکتتهای «شاعر کیست؟» چیز چندان از «معلم» نمی‌توانی بگویی؛ مگر آنکه عذر بخواهی از بابت این شاخه به آن شاخه کردن و مدد بگیری از نقل برخی از نظرات خود بسا و و رخصت بدهی این نثر مسجع و مبدل و دل شکسته مانند «عین القضاتی» را...

ایستگاه

به بهانه مرگ «جورج هربرت واکر بوش» در ۹۴ سالگی

بوش پدر مرده!

آن صحبت‌ها درست نیست، پس فرزند یا فرزندان احتمالی میرزا کجا هستند و چرا هیچ اسمی از آن‌ها در تاریخ نیامده است؟ اینکه می‌گویند میرزا فقط نامزد داشته است و این نامزدی هیچ‌گاه به ازدواج دائمی و زندگی زیر یک سقف نرسیده است، چه‌قدر درست است؟ متأسفانه در نوشته‌های فخرایی که ادعا می‌کند خویشاوند نزدیک میرزاست و حضور او را درک کرده، هیچ‌کدام از این ابهامات پاسخ داده نمی‌شود و از قضا تحقیقات دیگر پژوهشگران نهضت جنگل هم در مورد این موضوع سرانجام مشخصی پیدا نمی‌کند و وقتی آن‌ها را کنار هم می‌گذاریم، متوجه می‌شویم که از خیلی جهات شبیه همدیگر هستند چون منبع همه‌شان کتاب ابراهیم فخرایی است و مجبورند که برای پژوهش بروند سراغ این کتاب.

کوچک‌لشکر آرا کیست؟

«جواهر خاتم و کوچک لشکر آرا»، این دو نفر کسانی هستند که برخی از پژوهشگران تاریخی می‌گویند به ترتیب همسر و فرزند میرزا کوچک‌خان هستند و اتفاقاً اسنادی دارند که این ماجرا را ثابت می‌کند، ولی معلوم نیست که چرا از طرف دوستان و خویشاوندان میرزا طرد شده‌اند و هیچ اسمی از آن‌ها در نوشته‌هایشان نیست. مهدی بازرگانی یکی از معدود پژوهشگرانی است که به این داستان پرداخته و در مقاله‌ای که در دومین شماره مجله دیلمان چاپ شده می‌نویسد: غلامرضا فروتن از شاگردان و نزدیکان ابراهیم فخرایی از فردی سخن می‌گوید که در سال‌های بعد از انقلاب اسلامی (پهمن ۵۷) در جلسات خانه فخرایی حضور یافته و خود را «فرزند میرزا کوچک خان» معرفی کرده است. در ابتدای این نگاه‌ها به سمت او منفی بود، چرا که برخی این موضوع را مطرح کردند که اگر نسبتی بوده چرا این رابطه الان مطرح شده است؛ اما کم‌کم مشخص شد که او صادق و صاحب اطلاع است و به دلایلی منزوی شده است. گمان‌ها بر این بود که شاید او بخواهد از این نسبت استفاده‌ای سیاسی کند، اما عملاً چنین اتفاقی نیفتاد. او وکیل با سابقه‌ای بود که در تهران به کار وکالت می‌پرداخت و از این نظر شناخته شده بود. غلامرضا فروتن می‌گوید: بعد از مطرح شدن نام لشکر آرا و عنوان کردن این موضوع در خانه ابراهیم فخرایی، من با او دوست شدم و مدام به دفتر و کالت و خانه‌اش رفتم و آمد می‌کردم. می‌خواستم بدانم این موضوع تا چه اندازه صحت دارد. آقای فخرایی می‌گفتند اگر ایشان اسنادی دارند، شما از ایشان بگیری. نگاه فخرایی به ایشان مثبت بود و می‌گفتند چهره، چشم، قد و هیكل او هم به میرزا شبیه است. من در خانه‌اش با مرد مؤمن و نمازخوانی روبه‌رو شدم. در آنجا کسی از میرزا کوچک را بر دوش زده بود. دو فرزندش در فرانسه درس می‌خواندند و خودش هم تحصیل‌کرده حقوق بود. مرد محترمی بود و حساب شده حرف می‌زد. نام او چنانکه خودش عنوان می‌کرد «کوچک» و شہرتی که بعدها برایش انتخاب شد لشکر آرا بود. خود لشکر آرا در نوشته‌های که از او درباره تاریخ نهضت جنگل به‌جامانده، درباره مادرش می‌نویسد: «میرزا کوچک خان همسری داشت به نام «بانو جواهر» که او را «صدیقه» نیز می‌گفتند؛ یکسال و چند ماه پیش از درگذشت میرزا به همسری او درآمد بود، به گفته محمد نیکان (هژبر) و سید حبیب‌الله خان مدنی (دو هم‌رمز میرزا) این بانوی دلیر پیش از آن‌که باردار و صاحب فرزند شود، لباس چرکی می‌پوشید و گاه در مبارزات میرزا در کنار او بود. میرزا کوچک خان از بانو جواهر یک پسر داشت که نام خود را بر او نهاد (کوچک) و هنگام آخرین گریز از «بانو جواهر» خواست با کودک شیرخوارش نزد خانواده خود برود. همسر میرزا با کودک خود در «گوراب زمخ» می‌زیست، ولی بر اثر تأثر و اندوه بزرگی که نسبت به «میرزا کوچک خان» داشت، پس از ۶ ماه درگذشت و فرزند او به سرپرستی «علیخان دیلمی» و «علیخان دیوسالار» (سالار فاتح)، که هر دو منسوب و از دوستان صمیمی میرزا بودند، بزرگ شد. آن‌طور که اسناد نشان می‌دهد، لشکر آرا در تهران فوت می‌کند و همان‌جا هم دفن می‌شود و این فرضیه که میرحسین حسینی، کوچک لشکر آرا باشد رد می‌شود. این یعنی که پای زن و فرزند دیگری در میان است که کسی از وجود آن‌ها اطلاعی نداشته و ندارد.

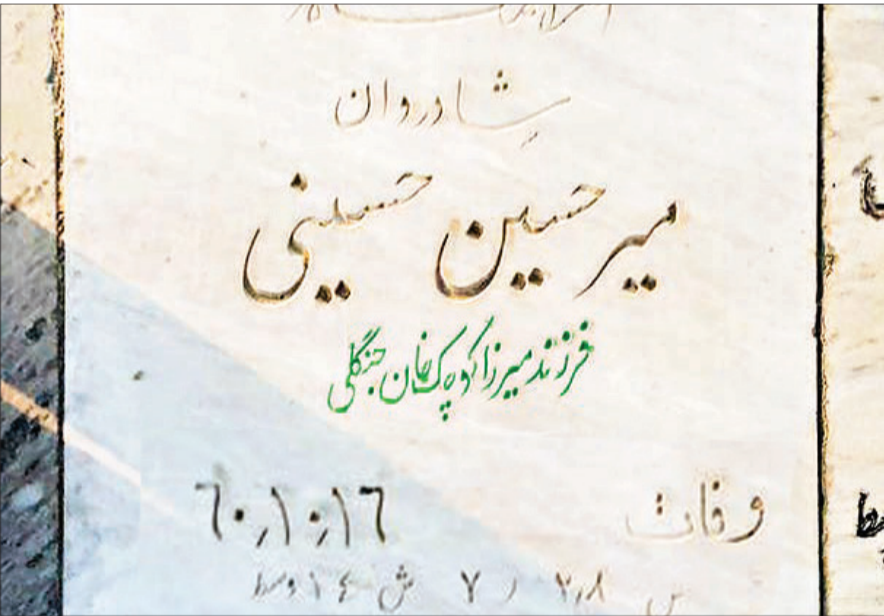
ورزش

خداحافظی سیدجلال حسینی از تیم ملی

می‌خواهم تمرکز کم را روی پرسپولیس بگذارم

در سالروز شهادت میرزا کوچک‌خان به ماجرای سنگ قبر منسوب به فرزند او در فردوس خواجهر ربیع پرداخته‌ایم

پسر سردار گیلان در مشهد!

حاشیه

عباس مجتهدینیا-مورخ: متأسفانه و بنیاده‌دلیلی، آن‌هایی که از جزئیات زندگی میرزا اطلاعاتی دارند، هیچ‌وقت درست و حساسی آن را بروز ندادند و اگر کتابی نوشته یا مصاحبه‌ای کرده‌اند، فقط از همان دورانی حرف زده‌اند که او مشغول نبرد با قزاق‌های رضاخان بوده و پس، هیچ‌وقت کسی نفهمید که آیا میرزا از همسر یا همسران احتمالی‌اش فرزند داشت به نام «نه»؟ شاید جالب باشد بدانید که همین کوچک‌لشکر آرا که امروز از او به عنوان فرزند احتمالی میرزا نام می‌برند، خیلی در جمع‌های دوستانه و خویشاوندی جایی نداشت و به نوعی او را طرد کرده بودند. هرچند که او با سند و مدارک متقن و محکمی ثابت کرده بود که فرزند میرزاست. اما برویم سربقت کسی که در خواجهر ربیع مشهد دفن است و روی سنگ‌قبرش نوشته شده که فرزند میرزا کوچک خان است. شاید میرزا دور از چشم بقیه ازدواج کرده و شمره‌اش این پسر است که سال ۱۳۶۰ فوت کرده است. احتمال دیگر ازدواج میرزا کوچک‌خان در جریان تبعیدش است و برای اینکه کسی به زن و پسرش بعد از شهادت او تعرض نکند از چشم بقیه مخفی‌شان کرده است یا امکان دارد که حرف‌های پربرخ جنگلی درست باشد؛ یعنی میرزا در مشهد یا شهرهای اطراف همسری اختیار کرده و این زن بعد از شهادت او دوباره ازدواج می‌کند و بچه‌دار می‌شود و از آنجا که مادرش یک زمانی همسر میرزا کوچک‌خان بوده، او هم خودش را به این دلیل فرزند او دانسته؛ البته فرضیه‌های دیگری هم می‌شود برای این ماجرا مطرح کرد، اما این‌هایی که ذکرش رفت محتمل‌تر است. با این حال تا خویشاوندان میرحسین حسینی پیدا نشوند و اسناد و مدارکشان را رو نکنند، هیچ‌کدام از ابهامات حل نخواهد شد.

گفت‌وگو با زنی که معلوم نیست چه کسی است!

اما ابراهیم فخرایی احتمالاً تنها نویسنده و پژوهشگری است که در کتاب معروف سردار جنگل اشاره کوتاهی به آخرین گفت‌وگوی میرزا و همسرش می‌کند، بدون اینکه حتی از او نام ببرد. فخرایی که خواهرزاده میرزاست و در دوراهی برای خودش مریدانی داشته، در هیچ‌جای کتابش ابهام این ماجرا را روشن نمی‌کند که این زن در اصل چه کسی بوده است و اسم و رسمش چیست؟ آیا حرف‌های پربرخ جنگلی مبنی بر بچه‌دار نشدن میرزا صحت دارد یا نه؟ اگر

مردم

گفت‌وگو با «آذر میرزایی» که برای زندگی در روستا قید تدریس در دانشگاه را زد

خانه‌ای رو به خورشید

حامد کمالی: از کل زندگی میرزا کوچک خان فقط روزهای مبارزاتش علیه رضاخان در جنگل را برایشان روایت کرده‌اند. حتی در فیلم و سریال‌هایی هم که برایش ساخته شده، فقط نشان داده‌اند که او اسلحه به دست گرفته و در جنگ‌های گیلان دارد با روس‌ها و قزاق‌های پهلوی می‌جنگد. برای همین چیز زیادی از زندگی شخصی‌اش نمی‌دانیم یا در بدین‌بانه‌ترین حالتش نگذاشتند که از میرزا و همسرش بیشتر بدانیم و مدام همه‌جا نوشتند و گفتند که میرزا فرزندی ندارد و همه هم این موضوع را قبول کردند. اما پیدا شدن سنگ قبر فردی در آراستان باغ خواجهر ربیع مشهد که جلوی نام پدرش نوشته میرزا کوچک‌خان جنگلی، همه داده‌های تاریخی‌مان و روایت‌هایی را که در گوشمان خوانده‌اند، به چالش می‌کشد.

عجیب‌ولی واقعی

«مرحوم مغفور میرحسین حسینی، وفات: ۱۳۶۰، فرزند میرزا کوچک خان جنگلی». این همه اطلاعاتی است که روی سنگ قبر نوشته‌اند. برخلاف بقیه چهره‌های نسبتاً مشهوری مثل دکتر بولون، آیت‌الله سیبویه و علی اکبر توسل باقری که خیلی از مردم و نگهبان‌های آرامگاه می‌دانند کجا دفن شده‌اند، کسی اصلاً خبر ندارد که میرزا در مشهد پسری داشته و حالا در خواجهر ربیع دفن است. حتی قدیمی‌های محله و کارمندان قدیمی باغ هم از وجود چنین سنگ قبری بی‌خبر هستند و همان اول می‌گویند که این خبر کذب است و صحت ندارد و وقتی که با تصویر سنگ قبر روبه‌رو می‌شوند، حیرت‌زده اعلام می‌کنند که این سنگ قبر و برایشان عجیب است که چرا در طول این ۲۷ ساله که از فوت او می‌گذرد، کسی صدایش در نیامده که ایها الناس، میرزا کوچک‌خان برخلاف تصور همه پسرری احتمالی داشته که در خواجهر ربیع مشهد دفن است و کارشناسان بیابند بررسی کنند و ببینند که ماجرا چه‌قدر واقعی است؟

پربرخ جنگلی: میرزا بچه‌دار نمی‌شد

ماجرا خیلی پیچیده‌تر از آنی است که فکر می‌کنیم و گره‌گور این ماجرا را کسی جز خانواده مرحوم حسینی نمی‌تواند باز کند؛ که رد و اثری هم از آن‌ها نیست تا صحت و سقم داستان را از زبانشان جویا شویم و ببینیم که آیا میرحسین حسینی واقعاً فرزند میرزا کوچک‌خان است یا نه؟ برای همین چاره‌ای نداریم جز دست به دامن تاریخ شدن و رجوع به گفت‌وگوها و نوشته‌هایی که از بازماندگان میرزا در دست است. پربرخ جنگلی، فرزند شیعانعلی و برادرزاده میرزا کوچک‌خان، که جزو معدود بازمانده‌های این خانواده است، در گفت‌وگوی سال ۱۳۹۴ با خبرگزاری ایرنا، احتمال بچه‌دار شدن میرزا را رد می‌کند و می‌گوید: «پس از شهادت میرزا، افرادی بودند که خود را پسر میرزا معرفی می‌کردند. اما افرادی از خاندان او با ارائه مدارک پزشکی ثابت کردند که میرزا در جریان مجروح شدن از ناحیه پا امکان فرزنددار شدن را برای همیشه از دست داده بود».

صفحه مخفی و ابراهیم در زندگی میرزا

پژوهشگران تاریخ جنگل در این سال‌ها، خیلی روی خوشی به خانواده میرزا نشان نداده‌اند و اگر نوشته‌هایی را که درباره او موجود است بگردید، چیز زیادی از همسر یا همسران احتمالی او نخوانستند. انگار که می‌خواستند این صفحه از زندگی میرزا کوچک‌خان برای همیشه مخفی بماند. چرا و به چه علت، کسی دلیل روشن و قانع‌کننده‌ای ندارد. نمونه سازش ایرج صراف، پژوهشگر نامی نهضت جنگل است که به گفته خودش مدت زیادی دنبال خانواده میرزا گشته

مجاز آباد

جمهوری اسلامی ایستاده است

جورج هربرت واکر بوش، چهل و یکمین رئیس‌جمهور آمریکا صبح دیرروز در ۹۴ سالگی درگذشت. کاربران فضای مجازی با بازنشر بخشی از صحبت‌های رهبر انقلاب که فرموده بودند: «خاک خواهید شد، خوراک مار و مور خواهید شد، اما جمهوری اسلامی همچنان خواهد ایستاد» نسبت به این خبر واکنش نشان دادند و هشتگ #بوش_پدر را در شبکه‌های مجازی داغ کردند. پست‌های منتشر شده توسط برخی از کاربران را می‌خوانید: «یکی دیگشون هم آرزوی نابودی جمهوری اسلامی رو به گور برد. واسه بقیه شونم داستان همینیه. به قول رهبری شستر در خواب بیند پنبه دانه گپی لف لف خورد که دانه دانه. عرض تسلیت دارم محضر نامبارک تمام براندازان. واقعاً خدا صبرتون بده درک می‌کنم مرگ پدر سخته... آمریکا عصبانی باش و از این عصبانیت بمیر. جمهوری اسلامی به برکت خون شهدا با صلابت به راه خود ادامه خواهد داد در حالی که دشمنانش خوراک مور و ملخ خواهند شد».

شانزده تبلیغاتی

برایان هوک بنزانی در یک نشست خبری ادعایی را مبنی بر ارسال موشک از جانب ایران برای یمنی‌ها مطرح کرد. وی همچنین بسا به نمایش گذاشتن تصویری گفت: این موشک زمین به هوای صیاد و ساخت ایران است که نشان‌هایی هم برای تأیید این موضوع روی آن به چشم می‌خورد؛ حسن عابدینی مجری صدا و سیما با انتشار پستی در صفحه اینستاگرام خود درباره نمایش تک نفره مضحک برایان هوک نوشت: «هر زمانی که چنین نمایشی اجرا می‌شود پرسش‌هایی در ذهن تحلیلگران جوانه می‌زند که نیاز به پاسخ دارد آیا این شانزده تبلیغاتی برای تحت پوشش قرار دادن ناکامی ائتلاف جنگ طلب در اشغال بندر الحدیده نیست؟ ائتلاف نظامی سعودی و شریکا با حمایت آمریکا حدود چهار سال است که مرزهای خشکی و دریایی یمن را محاصره کرده‌اند پس چگونه نتوانستند جلوی ورود جنگ‌افزار سنگین را بگیرند؟ موشک موسوم به صیاد دستکم ۱۰ متر طول دارد و به پرتابه‌ای بسیار بزرگ نیاز دارد مگر سوزن خیاطی است که با گذاشتن در جیب از میان رصد صدها ماهواره، پیچاد و ناو از تنگه هرمز تا تنگه باب‌المندب برد و کسی مطلع نشود؟»

سلبریتی‌های همیشه طلبکار

هفته گذشته روزنامه فریبخنگان فهرستی از اسامی سلبریتی‌هایی که برای به دنیا آوردن فرزندان خود به کشورهای خارجی رفته و تابعیت این کشورها را برای فرزندان خود گرفته‌اند، منتشر کرد که این فهرست جنجال زیادی در فضای مجازی به پا کرد. با این حال این هنرمندان به جای پاسخ به این سؤال که چرا برای تولد فرزندشان به خارج از کشور رفته‌اند، از مردم و رسانه‌ها طلبکار شده‌اند! یکی از این هنرمندان سیلا خداداد است که با انتقاد از رسانه‌ها در اینستاگرامش نوشته است: «پس تمام مشکلات مملکت تقصیر ما بود و خودمون خیر نداشتیم شما به جای اینکه حواس مردم رو با این چرندیات پرت کنین اخبار درست راجع به مملکت میپوشن بدین الان که چی؟ آخ من خلی خلی خجالت کشیدم الان سامیارو ساتین رو قورت میدم دوباره در وطن به دنیا میارمشون!»

گفت و گو

ساعتی در کارگاه نجاری کیوان بهرام پور همسر آذر میرزایی

ایراج گمشده من است

عباسعلی سپاهی یونسی: بسا کیوان بهرام پور در کارگاه نجاری‌اش در ایراج (روستایی از توابع خور و بیابانک اصفهان) حرف زد؛ لابه‌لای بوی چوب و خاکاره و صدای اره و تیغه‌های صنعتی، نشستیم و او برایمان از زندگی‌اش گفت، از ایراج که از او دل برد تا راه کرج تا ایراج را طی کند و کارگاه نجاری‌اش را بیابرد آنجا و حالا بنسود یکی از اهالی روستایی در اصفهان. برای من که ماجرای زندگی این مرد و همسرش حکایت جالبی است. آن‌ها تصمیم بزرگی گرفته‌اند؛ تصمیم بزرگی برای اینکه قید زندگی در شهر را بزنند و ناگهان سر از روستایی دور افتاده در استان دیگری در بیابورند.

تهران - اهواز - کرج - ایراج

متولد تهرانم، پدرم شرکت نفتی بود و به همین خاطر از پنج سالگی همراه خانواده‌ام به شهر امیدیه رفتیم، نزدیکی‌های اهواز. سال ۸۵ هم که پدرم بازنشسته شد، رفتم کرج و همان‌جا ماندگار شدیم. از سال ۸۵ شاگرد کابینت‌سازی شدم تا سال ۸۷ تا آن زمان کار جدی انجام نمی‌دادم، اما آن زمان که پیش پسرخاله‌ام کار می‌کردم، تصمیم گرفتم مستقل شوم و یواش یواش کار یاد گرفتم. می‌خواستم برای خودم کار کنم. با دوچرخام توی خیابان‌ها راه افتادم. از جلو کارگاه‌های امدی‌اف و کابینت‌سازی‌ها، تیکه‌های امدی‌اف بردر نخور را به زیرزمین خائلمان می‌آوردم و با آن‌ها کار می‌کردم. اول از یک گوشه زیر زمینمان که مسکونی نبود، شروع کردم و بعد از مدتی آنجا شد کارگاهم. حدود عسالی که آنجا کار کردم و به قول معروف توانستم از نظر مالی تکانی بخورم، برای خودم جایی را اجاره کردم و کارم را جدی‌تر دنبال کردم.

از یک استکان جای شروع شد

دو سال قبل بود که به ایراج آمدم. آن زمان هنوز ازدواج نکرده بودم، ولی با خانواده خاتم رفت‌وآمد خانوادگی داشتیم. تعریف اینجاست که شنیده بودم برای همین هم آمد تا روستا را ببینم. توی یکی از خانه‌ها نشسته بودیم و جای می‌خوردیم. در یک لحظه از ذهنم گذشت که خدایا یعنی می‌شود ما بایسیم ایراج زندگی کنیم؟ بعد از برگشت هم‌هاش به این فکر می‌کردم که کسی یا چیزی من را برای رفتن به ایراج هل بدهد. مثلا فکر می‌کردم کاش یک روز ببینم بخاری آتش گرفته و همه کارگاهم سوخته و چیزی برای از دست دادن ندارم. شاید این‌طوری مجبور شوم بروم روستا. خلاصه تصمیم قطعی شد و شدیم یکی از اهالی ایراج. تا قبل از آمدنم به ایراج، خانواده خیلی با آمدنم مخالفتی نداشتند. یعنی شاید فکر می‌کردند خیلی جدی نیستیم، ولی زمانی که اولین محموله وسایلم را آوردم، تازه متوجه شدند قضیه جدی است.

ایراج گمشده من بود

ایراج انگار گمشده من بود. البته اوایل کمی تردید داشتم که کار درست‌ی انجام داده‌ایم یا نه، اما الان کاملا به این تصمیم مطمئنم. هر چند هنوز هم اصرار ندارم تا آخر عمرم ایراج بمانم.

درهای قدیمی الگوی من است

کار من ایراج نجاری است. الگویی که دارم درهای قدیمی روستایی است. زمانی درهای خانه‌های قدیمی را نگاه می‌کردم و فکر می‌کردم چه قدر قشنگ درست شده‌اند. درهای قدیمی بدون ابزارهای مدرن یا با کمترین ابزارها ساخته می‌شده‌اند. این درها به نظرم پر از حس و حال هستند؛ چیزی که در درهای الان کمتر است و ما بیشتر به کمک ابزارهای مدرن به سوی ساخته‌های صنعتی رفتیم. قدیم‌ها درها این‌طور نبود که یک نفر سفارش ساخت ۱۰ لنگه در را بدهد، ولی الان به طرف سفارش می‌دهند و او هم فکر می‌کند هر چه روزت درها را بسازد تا بسود بیشتری ببرد. این یعنی خالی شدن ساخته از عشق و حس.

قناعتی که برابرم جالب است

وقتی در یک روستا مردم تو را ببینند که اهل کار و تلاش هستی تا این که لباس نو بپوشی و به قول معروف دست به سیاه و سفید نزنی، راحت‌تر پیشرفت می‌کنی. چون جنس آدم‌های روستا همین کار و تلاش است. ایراج آرامشی دارد که در شهری چون تهران یا کرج از آن خبری نیست. آدم‌های روستایی قناعتی دارند که برابرم جالب است. انگار زندگی را بهتر پذیرفته‌اند.

آذر میرزایی یک شهرری تحصیل کرده است که زندگی در روستا را انتخاب کرده؛ اتفاقی که به نظر می‌رسد خیلی زیاد رخ نمی‌دهد. قصه این مهاجرت از کجا شروع می‌شود؟

قضیه از ایراج شروع شد که بعد از گرفتن مدرک ارشد در رشته مرمت، در دانشگاه علم و فرهنگ تهران تدریس می‌کردم. چهار سال پیش بود که یکی از دوستان می‌خواست تعدادی از دانشجویان معماری را برای یک کارگاه باورده به روستای ایراج. ایشان از من هم تقاضا کرد که اجازه بدهم فراخوان این کارگاه را در کلاس من هم اعلام کند. یادم هست که از آن کلاس هیچ کدام از دانشجویان داوطلب نشدند، ولی خودم روی هوا قبول کردم. بعد هم همراه چند نفر از دوستان، ۱۷ نفر از دانشجویهای مقطع لیسانس معماری را آوردیم ایراج. خوب همان چهار، پنج روزی که ایراج بودیم برای من خیلی لذتبخش بود، بخصوص که می‌دیدیم چه پتانسیلی از نظر معماری و مرمت در این روستا هست.

قبل از آمدن به ایراج فکر می‌کردید چنین جایی وجود داشته باشد؟

راستش نه. یعنی اصلا هیچ ذهنیتی از ایراج نداشتیم. برای همین وقتی آمدم، خیلی برام جدید بود. بعد هم که برگشتم، مثلا فرض کنید ۱۰ صبح که رسیدم خانه، ساعت ۱۱ با خودم گفتم متنی درباره اتفاقات همان چند روز بنویسم، ولی یک‌دفعه به خودم آمدم و دیدم که یک متن ادبی نوشتم؛ متنی که انگار به من الهام شده بود. جالب اینکه من تا آن موقع اصلا متن ادبی ننوشته بودم. یادم هست خیلی هم هیجان‌زده بودم و اشک‌هایم می‌آمد. حتی چیزی را که نوشته بودم، بعدا احساس کردم این اصلا مال من نبود.

یعنی احساس کردید که آن سفر چیزی به شما اضافه کرد؟ ذوقی یا چیزی شبیه به این...

فوقا روستای ایراج این حس را در من بیدار کرده بود. خلاصه آن متن را نوشتم و مادرم می‌دید که چه حالی به من دست داده. همین هم شد که مدارم و بقیه گفتند که ما هم می‌خواهیم ایراج را ببینیم. یعنی برایشان سؤال بود که ایراج کجا بوده که این حال به من دست داده. خلاصه پدر و مادر هم آمدند ایراج. همین هم باعث شد که همه آن‌ها هم ایراج گرفتار بشوند. حالا هم‌زمان با این قضایا، شرکت معتبر «عمارت خورشید» که من کارمندش بودم، پروژه‌ای برای مرمت یک پل تاریخی در عراق گرفته بود و من هم می‌رفتم عراق و برمی‌گشتم. هم‌زمان اما خانواده‌ام توی ایراج تا خریدن یک خانه پیش رفته بودند. بعد هم که آمدم ایراج و شروع کردیم به مرمت همین خانه. در همین حین هم ماجرای ازدواج من و همسر، کیوان پیش آمد.

آذر میرزایی می‌توانست الان ناظر پروژه مرمت یک پل تاریخی باشد بر روی رودخانه‌ای در عراق یا شاید استاد معماری یکی از دانشگاه‌های تهران... او می‌توانست حالا در فکر گرفتن بورس تحصیلی‌اش باشد در یکی از کشورهای اروپایی یا شاید همین حالا فرصتی می‌داشت تا ایده‌های جدیدش را به همکاران شرکت معتبرشان در تهران ارائه کند... یا... یا... انتخاب او اما هیچ کدام از این‌ها نبود. او ترجیح داده در بند تدریس در

یعنی قضایا برای شما خیلی سریع پیش رفت. یادتان هست که بقیه آن اساتید و دانشجویان هم چنین حسی نسبت به این روستا داشته باشند؟

راستش را بخواهید زمانی که ما آمده بودیم ایراج، روز آخر از بین ما سه، چهار نفر و ۱۷ نفر دانشجویی که همراهمان بودند، هیچ‌کس دلش نمی‌خواست از ایراج برود، ولی خب طبعاً وابستگی‌هایی داشتیم که مجبور بودیم برگردیم شهر.

ولی شما و خانواده‌تان خیلی زود تصمیم گرفتید همین وابستگی‌ها را کنار بگذارید و بیایید ایراج.

من نه، فقط خانواده آمده بودند که بمانند. یعنی در ابتدا من فقط به عنوان تجربه کار مرتی به قضیه نگاه می‌کردم.

گفتید که در حین همین قضایا شما و کیوان هم با هم ازدواج کردید. ماجرا چه بود؟

راستش ما با خانواده کیوان رفت‌وآمد داشتیم و مادر و پدرم همراه کیوان کوه می‌رفتند. بعد هم که قضیه خرید خانه در ایراج پیش آمده بود، مدارم و پدرم و کیوان این خانه را خریدند. بعد از ازدواج هم کیوان کار نجاری را شروع کرد و من هم که می‌دیدم ایراج خیلی پتانسیل تحقیقاتی خوبی دارم، تصمیم گرفتم روی معماری روستا تمرکز کنم. البته گاهی هم در کار کیوان مشارکت می‌کنم. مثلا قبل از اجرای کار بعضی طراحی‌ها را انجام می‌دهم. خودم هم جذب کار چوب شده‌ام و توی کارگاه می‌روم و جمعه درست می‌کنم. البته خیلی ابتدایی‌اند، ولی تجربه خیلی جالبی برای من است.

شما یک روز دیگر تصمیم گرفتید که ایراج بمانید، آن هم در حالی که خیلی از شرایطتان را در تهران و کرج از دست می‌دادید. سوال این است که چه چیزی توی تهران و کرج نداشتید که ایراج دارید؟

راستش را بخواهید خیلی گسترده است، چون حسی است خیلی نمی‌شود در قالب کلمات بیانش کرد. البته شاید بشود کلیتی راجع به آن گفت. آن هم این است که ایراج شما کیفیت متفاوتی از زندگی را تجربه می‌کنید. مثلا ما در کرج یک آپارتمان بدون نور و کوچک داریم، ولی ایراج یک خانه ۲۵۰متری داریم با کلی نور و زیبایی. ایراج

افتان برای زندگی در این روستا در آینده چیست؟ تصمیمی نگرفته‌اید یا می‌خواهید همیشه در این روستا باشید؟

تصمیمی نگرفته‌ایم. البته فکر می‌کنم ایراج این پتانسیل را دارد که ما یک پایگاه داشته باشیم که هر وقت بخواهیم بیاییم. یعنی دوست داریم این‌طوری باشد که این اتاقی که ما اینجا سهم داریم، همیشه مال ما باشد. حتی اگر از ایران هم برویم.

یعنی ایراج این قدر خوب است که شما می‌خواهید سسیمی در این خوبی داشته باشید. درست است؟

بله. البته واقعیت این است که شما نمی‌توانید حتی از فردا خبر داشته باشید. ولی هر دوی ما همین‌طوری فکر می‌کنیم. یعنی این‌طوری نیستیم که بگوییم ما باید تکلیف زندگی‌مان معلوم باشد و باید مثلا فلان جا یا فلان امکانات یک خانه داشته باشیم.

دوستانی که شما را می‌شناسند فکر می‌کنند شما یک تصمیم متحرانه گرفته‌اید یا نه، موضوع برایشان حل شده است؟

نظرات متفاوت است. یعنی اقوامان همه سرزنش می‌کنند که «تو رتبه هشت کنکور هستی، رفتی ایراج چه کار کنی؟». از آن طرف هم کلی آدم انرژی می‌فرستند که «آفرین چه کار جالبی». ولی همان‌طور که دیدیم ما یک شرایط میانه داریم، نه روستایی هستیم و نه شهری.

و این شرایط زمانی سخت می‌شود که بچه‌دار شوید. بچه می‌خواهد برود مدرسه خوب، برود دانشگاه و بقیه قضایایی که توی روستا امکان‌ش نیست.

ببینید. خب من قبلا به این فکر کرده‌ام و همیشه این توی ذهنم بود که آدم‌های بزرگی هم هستند که با این نگاه که سیستم آموزشی را قبول ندارند، بچه‌هایشان را مدرسه نمی‌فرستند. خب این توی ذهن من بود که لزومی ندارد همه بچه‌ها مدرسه بروند. البته هنوز هیچ ایده‌ای ندارم که چطور می‌توانم بچه‌ها را از نظر علمی راه بندازم. فقط توی ذهنم یک لامپی روشن شده. البته واقعا معلوم نیست چه اتفاقی بیفتد.

خیلی‌ها می‌گویند دوران شهرنشینی تمام شده. یعنی شهرنشین هر لذتی که می‌خواست از زندگی‌اش ببرد، تمام شد. به تعبیر فریدون مشیری «بشر دوباره به غارها پناه خواهد برد...» چقدر با این نظر موافقت می‌کنید؟

کاملاً موافقم. اتفاقا نظر خود من این است که قدیم از روستاها می‌رفتند شهر، اما حالا مردم دارند برمی‌گردند به روستاها. البته ممکن است بعضی‌ها این را قبول نداشته باشند، ولی این به نظرم چیزی است که شروع شده. حالا البته نمی‌دانم تا چه حدی ادامه پیدا می‌کند.

ولی سخت است دیگر. مثل کسی که تکلیفش معلوم نیست و نمی‌داند خانه‌اش کجاست.

ما که تا الان فقط لذت بردیم. فکر می‌کنم به زاویه دید شما بستگی دارد. مثلا شما فکری می‌کنید که چون تکلیف ما معلوم نیست، سخت است، ولی من لذت می‌برم از همین بویایی‌ای که زندگی‌مان دارد. یعنی هم‌هاش در زندگی‌مان اتفاقات متفاوت داریم.

دانشگاه بماند، نه نگران کار خوبی باشد که هفت سال از عمرش را برای آن گذاشته بود. برای همین هم قید زندگی همیشه‌گی در تهران و کرج را زد و یک راست آمد تا خانه‌ای در روستای ایراج؛ خانه‌ای که یونیا کاهل می‌داد، آسمانش همیشه آبی بود، همسایه‌اش خوب می‌خندید و خلاصه ترکیب همه آن خوبی‌هایی بود که آذر از زندگی‌اش می‌خواست. روایت آذر و کیوان را از روستای «ایراج» خور و بیابانک می‌خوانید.

کهن‌سواد و آذر، کیوان از فرهنگ و کوه‌های است است که در سفرهایمان به روستای ایراج گرفتیم. صبح یکی از روزهای سسیمی به کارگاه کیوان رفتیم و بعضی نسبتا جدید روستا تا تاریک و پشمین در باره مهاجرتشان از کرج به ایراج، احساسات سسیمی و عواطفشان همان‌جا در کارگاه کیوان مطنند و من رفتم خانه دنج آن‌ها در بیابور و روستای ایراج طرف. گفتیم و گفتیم آن سسیمی گفتیم که کیوان، تو روستا از یک مهاجرت، یک روایت از دل کارگاه نجاری و وصل و پرورش کارکنی‌های کیوان و روایت دیگر از سینه‌های تار و ریخی، یک خانه چست و آگلی. دبیر سرویس مردم

آذر میرزایی دوست | آذر میرزایی می‌توانست الان ناظر پروژه مرمت یک پل تاریخی باشد بر روی رودخانه‌ای در عراق یا شاید استاد معماری یکی از دانشگاه‌های تهران... او می‌توانست حالا در فکر گرفتن بورس تحصیلی‌اش باشد در یکی از کشورهای اروپایی یا شاید همین حالا فرصتی می‌داشت تا ایده‌های جدیدش را به همکاران شرکت معتبرشان در تهران ارائه کند... یا... یا... انتخاب او اما هیچ کدام از این‌ها نبود. او ترجیح داده در بند تدریس در

یعنی قضایا برای شما خیلی سریع پیش رفت. یادتان هست که بقیه آن اساتید و دانشجویان هم چنین حسی نسبت به این روستا داشته باشند؟

راستش را بخواهید زمانی که ما آمده بودیم ایراج، روز آخر از بین ما سه، چهار نفر و ۱۷ نفر دانشجویی که همراهمان بودند، هیچ‌کس دلش نمی‌خواست از ایراج برود، ولی خب طبعاً وابستگی‌هایی داشتیم که مجبور بودیم برگردیم شهر.

ولی شما و خانواده‌تان خیلی زود تصمیم گرفتید همین وابستگی‌ها را کنار بگذارید و بیایید ایراج.

من نه، فقط خانواده آمده بودند که بمانند. یعنی در ابتدا من فقط به عنوان تجربه کار مرتی به قضیه نگاه می‌کردم.

گفتید که در حین همین قضایا شما و کیوان هم با هم ازدواج کردید. ماجرا چه بود؟

راستش ما با خانواده کیوان رفت‌وآمد داشتیم و مادر و پدرم همراه کیوان کوه می‌رفتند. بعد هم که قضیه خرید خانه در ایراج پیش آمده بود، مدارم و پدرم و کیوان این خانه را خریدند. بعد از ازدواج هم کیوان کار نجاری را شروع کرد و من هم که می‌دیدم ایراج خیلی پتانسیل تحقیقاتی خوبی دارم، تصمیم گرفتم روی معماری روستا تمرکز کنم. البته گاهی هم در کار کیوان مشارکت می‌کنم. مثلا قبل از اجرای کار بعضی طراحی‌ها را انجام می‌دهم. خودم هم جذب کار چوب شده‌ام و توی کارگاه می‌روم و جمعه درست می‌کنم. البته خیلی ابتدایی‌اند، ولی تجربه خیلی جالبی برای من است.

شما یک روز دیگر تصمیم گرفتید که ایراج بمانید، آن هم در حالی که خیلی از شرایطتان را در تهران و کرج از دست می‌دادید. سوال این است که چه چیزی توی تهران و کرج نداشتید که ایراج دارید؟

راستش را بخواهید خیلی گسترده است، چون حسی است خیلی نمی‌شود در قالب کلمات بیانش کرد. البته شاید بشود کلیتی راجع به آن گفت. آن هم این است که ایراج شما کیفیت متفاوتی از زندگی را تجربه می‌کنید. مثلا ما در کرج یک آپارتمان بدون نور و کوچک داریم، ولی ایراج یک خانه ۲۵۰متری داریم با کلی نور و زیبایی. ایراج

ولی همه این تجربه‌ها به قیمت این است که دیگر نمی‌توانید در رشته مورد علاقه‌تان در دانشگاه تدریس کنید.

اول اینکه ارتباطاتم را با دانشجویها حفظ کرده‌ام. مثلا همین چند وقت پیش گروهی از دانشجویها آمده بودند ایراج و مقداری در برداشت‌ها به آن‌ها کمک کردم. البته نمی‌شود گفت که وابستگی‌هایم را در شهر رها نکرده‌ام. مثلا کار در «عمارت خورشید» فرصت خیلی خوب بود برای من. البته شاید چون هفت سال آن تجربه را داشتم، فکر می‌کردم تغییری هم می‌شود داد. یعنی لزومی نداشت تا آخر عمر بخوام آنجا کار کنم. راستش اول فکر می‌کردم که عمارت خورشید یا دانشگاهی چه می‌شود؟ ولی الان پذیرفتم‌ام و این‌طوری نیست که احساس کنم این‌ها را از دست داده‌ام. یعنی به نوعی کار اقتصادی را بی‌خیال شده‌ام. علتش هم شاید این است که چون کیوان یک سری کارهای فنی را پیش می‌برد و هر جا برسد، کاری دست می‌گیرد. برای همین شاید من الان وابسته شده‌ام به سیستم کاری کیوان و خودم

دانشگاه بماند، نه نگران کار خوبی باشد که هفت سال از عمرش را برای آن گذاشته بود. برای همین هم قید زندگی همیشه‌گی در تهران و کرج را زد و یک راست آمد تا خانه‌ای در روستای ایراج؛ خانه‌ای که یونیا کاهل می‌داد، آسمانش همیشه آبی بود، همسایه‌اش خوب می‌خندید و خلاصه ترکیب همه آن خوبی‌هایی بود که آذر از زندگی‌اش می‌خواست. روایت آذر و کیوان را از روستای «ایراج» خور و بیابانک می‌خوانید.

